

بسم اللہ الرحمن الرحیم

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

عطف به نامه شماره ۳۳۰۰ - ق مورخ ۱۳۶۶/۱۱/۷ و پیرو نامه شماره ۱۰۲۷۰ مورخ ۱۳۶۶/۱۱/۱۸ .
لایحه آئین دادرسی کیفری مصوب جلسه روز سه شنبه چهاردهم آبانماه ۱۳۶۶ کمیسیون امور قضائی و حقوقی که در جلسه علنی هیئت و دوم آذرماه ۱۳۶۶ مجلس شورای اسلامی با پنج سال مدت آزمایشی آن موافقت گردیده است در جلسات شورای نگهبان مطرح و مواد و تبصره‌ها و بندهای آن مفصلاً مورد بحث و بررسی قرار گرفت ، گرچه کل احکام مربوطه استقفاً نشده است نتیجه بررسی درخصوص مواد مصوب بشرح ذیل اعلام میگردد .

۱ - اطلاق اکثر مواد از جمله ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۸ ، ۵۸ ، ۵۹ ، ۶۱ ، ۷۳ ، ۱۰۰ و ۱۰۱ نسبت به مطلق جرائم شرعی نیست و اگر در ضمن ماده‌ای کلی این اقدامات مشروط شود باینکه عدم تعقیب جرم موجب تزلزل نظم عمومی و امنیت عامه شود و یا اینکه مدعی خصوصی در بین باشد اصلاح میشود چنانچه اطلاق بعض این اقدامات مثل بازداشت و ورود به منزل و حتی بازجویی اگر چه مدعی خصوصی داشته باشد شرعی نیست و باید اصلاح شود .

۲ - اطلاق ماده ۶۷ در مورد بیکه در ارائه عرض حال خلاف واقع تعدد نداشته است شرعی نیست .
۳ - مشروعیت اقداماتی مثل استماع شهادت شهود که فقط با قاضی منبیده‌الحکم است در صورتی است که امر صدور حکم در پایان دادن به رسیدگی با دادستان و بازپرس باشد در غیر اینصورت انجام این امور از طرف دادستان و بازپرس شرعی نیست . بنابراین مواد بعدی از جمله فصل پنجم بر این اساس اصلاح شود .

۴ - در مورد مواد ۷۴ و ۷۵ اگر رسیدگی بر اساس شکایت شاکی باشد و شاهدی را معرفی نماید که دادگاه علم به شهود او در هنگام وقوع جرم داشته باشد یا تحقیق بر اساس ارتباط جرم با امنیت عامه و نظم عمومی باشد احضار شاهد جایز است و بصورت فوق باید اصلاح گردد .

۵ - در ماده ۷۸ رد قول اهل خبره اگر دونفر عادل باشند و معارضی نداشته باشد شرعی نیست و در صورت اختلاف به تعارض ساقط میشوند و رجوع به کارشناس خبرتر مانعی ندارد .

۶ - اطلاق ماده ۸۴ در صورتیکه متخصصی که بها و ارجاع میشود اعلام از آنها نباشد خلاف شرع است .

۷ - در بخش دوم (بازرسی) - با توجه باینکه بطور اطلاق کشف جرائم با تجسس و بازرسیهای مذکور با حقوق مشروع متهم مزاحمت پیدا نماید باید مواردی که هر یک از این بازرسیها مشروع میشود بطسور تفصیل معلوم شود .

۸ - در ماده ۹۶ "بازپرس" صحیح است و "بازرس" اشتباه است .

جمهوری اسلامی ایران

شورای عالی
قانون

پنجشنبه

شماره

تاریخ

پیوست

- ۲ -

- ۹- اطلاق تبصره ماده ۱۰۹ در مورد بیکه قاضی حضور غیر متهم را مضر به کشف جرم بدانند صحیح نیست چنانکه حضور انتخاب همراه به وکیل رسی دادگستری نیز شرعی نیست .
- ۱۰- ظاهر این است که اعذار عرفی منحصر به اعذار مذکور در ماده ۱۱۰ نیست بنابراین اطلاق آن در مواردی که اعذار دیگری باشد و حضور در محضر باز پرس فوریت نداشته باشد بمقداری که عرفاً تعلل و تسامح نباشد شرعی نیست . بدیهی است که اعذار شرعی مثل اکراه یا حرجی بودن حضور به طریق اولی عذر موجه است .
- ۱۱- ماده ۱۱۱- جلب متهم در صورتی جایز است که باز پرس احراز نماید عدم حضور متهم مستند به عذر موجه نبوده است .
- ۱۲- اطلاق مواد ۱۲۰ و ۱۲۱ در صورت امکان تسریع بازجویی ولو در ایام تعطیل شرعی نیست .
- ۱۳- اطلاق ماده ۱۲۵ در مواردی که خروج از حوزه قضائی مانع از بهگیری و اقدامات قانونی نباشد شرعی نیست .
- ۱۴- ظاهر از ماده ۱۲۶ اینست که اصل بر عدم خروج متهم از حوزه قضائی است در حالیکه این اصل مبنای شرعی ندارد و فقط در مواردی که ادامه اقدامات و تعقیب متوقف بر این الزام باشد با توجه به نوع جرم و وضع مجرم و جهات دیگر قاضی میتواند متهم را ملزم به عدم خروج نماید و در صورت تخلف قابل تعزیر است ولی اخذ وجه الضمان و ترتیبات دیگر غیر از کفالت و وجه الكفاله بشرحی که در تحریر الوسیله مذکور است شرعی نیست .
- ۱۵- ماده ۱۲۸-
- الف- اطلاق سه بند اول در هر موردی که معلوم باشد معرفت ضمیمه حق نیست شرعی نیست .
- ب- در بند ۲ مجرد تشویق اذعان عمومی موجب جواز بازداشت نمیشود .
- ج- در بند ۳ نیز مجرد اتهام موجب جواز بازداشت نیست .
- ۱۶- ماده ۱۲۹ در حقوق شخصی امر قبول کفالت یا مکفول له است و تشخیص صادرکننده قرار معیار نیست .
- ۱۷- ماده ۱۳۰- صحت کفالت موقوف به رضا مکفول له است لذا تعیین وجه الكفاله مکفول به رضا کافل و مکفول له است و قاضی در تعیین آن اختیار ندارد .
- ۱۸- ماده ۱۳۲ با توجه به اصلاح مواد فوق اصلاح شود .
- ۱۹- اطلاق ماده ۱۳۲ در صورتیکه کفیل از ابتدا وجه الكفاله را بعهده گرفته باشد شرعی نیست و ضمناً بجای جمله " . . . خود را ثابت نماید " نوشته شود " داشته باشد " .
- ۲۰- ماده ۱۳۵-
- الف- صدر ماده بر اساس ایراد ماده ۱۲۶ اصلاح شود .

- ب - ذیل ماده طبق تحریرالوسیله اصلاح شود .
- ج - ترتیبی که در تبصره ۱ مقرر شده صحیح نیست و تابع قرارداد است و سایر تبصره‌ها بر اساس همین نظر اصلاح شود .
- ۲۱ - ماده ۱۳۶ بر اساس ایرادهای قبلی باید اصلاح شود .
- ۲۲ - اطلاق ماده ۱۳۸ در مواردیکه حضور شخصی که حاضر شده برای او وجوب شرعی ندارد شرعی نیست .
- ۲۳ - ماده ۱۴۰ در اینصورت امر با قاضی است که با ملاحظه امکانات اگرچه در کمتر از این فاصله باشد وقت معین می نماید .
- ۲۴ - ماده ۱۴۳ - الزام شاهد به سوگند شرعی نیست .
- ۲۵ - ماده ۱۴۷ - مانند ماده ۷۴ می باشد .
- ۲۶ - ماده ۱۴۸ - مطلق ضرر و خسارت عرفی و مخارج ایاب و ذهاب غیر برای ترک اداء شهادت نمی باشد ولی اگر اداء شهادت موجب توجه ضرر مالی یا جانی شود یا بطور عادی تمکن از ایاب و ذهاب بدون تحمل نفعه نداشته باشد اداء شهادت بدون تأمین آن واجب نیست .
- ۲۷ - ماده ۱۵۵ مانند ماده ۷۴ می باشد .
- ۲۸ - بر فصل پنجم - مواد ۵۶ تا ۱۶۷ همان ایراد وارده در بند سوم این نامه وارد است .
- ۲۹ - ماده ۱۵۶ - الزام برخواستن آخرین دفاع از متهم در صورتیکه رسیدگیهای انجام شده کافی برای صدور رای مقتضی باشد شرعی نیست .
- ۳۰ - ماده ۱۵۶ و بند ۱ تبصره ۲ ماده ۱۵۸ - اطلاق آن در مورد حدود شرعی نیست .
- ۳۱ - بند ۷ تبصره ۲ ماده ۱۵۸ از موارد لوث است و باید بر طبق احکام آن اصلاح شود .
- ۳۲ - تبصره ماده ۱۶۶ - امثال این موارد در صورتی است که بنا بر درخواست متهم باشد .
- ۳۳ - مواد ۱۶۶ و ۱۶۷ و ۱۷۰ - صدور قرارهای مذکور از غیر قاضی (من بیده الحکم) شرعی و قابل اجرا نیست .
- ۳۴ - در ماده ۱۷۰ ذکر " فقط برای یکمرتبه " شرعی نیست و دعوی هرگاه مسموع باشد قابل رسیدگی است .
- ۳۵ - اطلاق ماده ۱۷۴ در مورد منع از صدور حکم قبل از اظهار نظر مشاور اگر قاضی مجتهد جامع الشرایط باشد شرعی نیست .
- ضمناً با توجه به اینکه مهمانکن باید در احقاق حقوق تسریع شود و مفهوم " حداکثر ظرف ۵ روز " جواز تاخیر تا ۵ روز است و باید بند مناسب اصلاح شود .
- ۳۶ - تبصره ماده ۱۸۲ که صدور حکم با قرار مقتضی توسط قاضی را منوط به تقاضای دادستان نموده خلاف شرع است .

- ۳۷- بند ۲ ماده ۱۹۵- شروع رسیدگی در مورد جرائم شخصی منوط به شکایت صاحب حق است .
- ۳۸- بند ۶ ماده ۱۹۵ باتوجه به اشکال وارد بر ماده ۱۶۶ اصلاح شود .
- ۳۹- بند ۲ ماده ۱۹۵ خلاف شرع است .
- ۴۰- صدر ماده ۱۹۶ باتوجه به اشکالات قبلی اصلاح گردد .
- ۴۱- ماده ۱۹۹- تعیین حداقل شرعی نیست و در صورتیکه حضور اخصار شونده در کمتر از این مدت ممکن باشد باید حاضر شود .
- ۴۲- اطلاق ماده ۱۹۷ در مورد حقوق الناس در صورتیکه مدعی تقاضای اخطار مدعی علیه را نکرده باشد شرعی نیست .
- ۴۳- ماده ۲۰۱- حصر اختیار تعیین وکیل در دونفر شرعی نیست ولی اگر بیشتر از یک نفر تعیین نماید هر کدام از وکلاء که بوظیفه وکالت بمقتدار کافی عمل کردند، موضوع وکالت دیگران منتفی می شود و همچنین حکم مرتب بر عدم حضور وکیل شرعی نیست .
- ۴۴- تبصره ۲ ماده ۲۰۲- تغییر وکیل تسخیری مطلقاً با موکل (متهم) است .
- ۴۵- ماده ۲۰۷- در صورتیکه علنی بودن دادگاه موجب هتک احترام ، آبرو و شرف متهم یا دیگری باشد علنی بودن دادگاه شرعی نیست .
- و در مورد تبصره طبق مقررات تعیین تمیز عمل شود .
- ۴۶- مواد ۲۰۹ و ۱۱ طبق آنچه در بخش بازرسی و دادستان ایراد شد باید اصلاح شود .
- ۴۷- اطلاق ماده ۲۱۲ در مواردی که مدعی خصوصی در دعوی خصوصی تقاضای اخطار شهود را نکرده باشد شرعی نیست . همانطور که در مورد ماده ۱۹۷ آمده است اصلاح شود .
- ۴۸- ماده ۲۱۶ باتوجه به ایراداتی که در این فصل بیان شده است اصلاح شود .
- ۴۹- اطلاق مواد ۷۳ و ۲۱۴ نسبت به زندانیانی که متحرک از حضور در مجامع مردها می باشند شرعی نیست .
- ۵۰- ماده ۲۱۷- بند ۱- اطلاق آن در مورد ذکر " ولگرد " با فرض عدالت آن شرعی نیست . و نیز بند ۶ ماده خلاف موازین شرعی است و همچنین چون موارد مقبول بودن شهادت محصور در موارد مذکوره نیست باید از این نظر اصلاح شود .
- ۵۱- در ماده ۲۲۰ و تبصره آن- مشروط کردن قبول شهادت به اداء سوگند قبل از شهادت و الزام شاهد بر سوگند شرعی نیست و ارزش شهادت و تاثیر آن طبق ضوابط و معیاری است که در شرع معین شده است و دادگاه باید به آن عمل نماید .
- ۵۲- ماده ۲۲۱ و بند ۲ و ذیل ماده ۲۲۲ باتوجه به ایرادات گذشته نسبت به کثیرخواست دادسرا و فصل بازرسی باید اصلاح شود و در مورد ذیل آن ایرادهای دیگر از جمله مسأله آخرین دفاع نیز باید مطمح نظر قرار گیرد .

- ۵۳ - ذیل ماده ۲۲۲ - چون جمله " ... و رسیدگی را ختم می کند " دلالت دارد بر اینکه در موارد قسم ، قسم لازم نیست خلاف موازین شرعی است و باید موارد قسم هم مورد توجه قرار گیرد .
 و در تبصره این ماده مشروط کردن اعتبار اقرار به موید بودن آن به قرائن و امارات شرعی نیست .
- ۵۴ - ماده ۲۲۵ - الزام دادگاه بر تحقیق انفرادی از شهود شرعی نیست .
- ۵۵ - ماده ۲۳۱ - الزام پرسوگند شرعی نیست و نیز اطلاق آن نسبت به موردی که مترجم عادل نباشد شرعی نیست .
- ۵۶ - ماده ۲۳۴ - اعتماد بر قول ضابطین بطور مطلق در اثبات موضوع هر چند مورد اعتراض طرف شده باشد شرعی نیست و باید اصلاح شود .
- ۵۷ - ماده ۲۳۵ - بازداشت متهم در صورتی جایز است که مدعی خصوصی مطالبه نماید و قرائن و امارات حاکی از فرار متهم و تضییع حق مدعی باشد و اخذ تأمینات مناسب دیگر ممکن نباشد و همچنین در صورتیکه جرم مستقیماً با امنیت کل جامعه ارتباط داشته باشد و کشف آن به همین لحاظ لازم باشد و متوقف بر بازداشت متهم باشد جایز است .
- ۵۸ - ماده ۲۳۶ - با فرض جواز اقامه دعوی از طرف دادستان منع قاضی از صدور حکم در غیر موردی که دادستان تقاضا نموده هر چند مدعی خصوصی تقاضا کرده باشد یا مورد از حقوق الله باشد شرعی نیست .
- ۵۹ - ماده ۲۳۷ - دعوی ضرر و زیان دعوی حقوقی است و اقامه دلیل با مدعی است .
- ۶۰ - ماده ۲۳۹ - در صورتیکه تلفکیک ممکن باشد باید در مورد حاضرین رسیدگی و تعیین تکلیف شود و دادگاه بطور مطلق مختار نیست .
- ۶۱ - ماده ۲۴۲ - در صورتیکه قاضی مجتهد جامع الشرایط باشد منع او از انشاء حکم قبل از ارسال نظر به دیوان عالی کشور شرعی نیست و قطعی بودن رای صادره نیز در مواردی که طبق قانون تعیین موارد تجدید نظر احکام دادگاهها و نحوه رسیدگی آنها قابل اعتراض است شرعی نیست .
- ۶۲ - ماده ۲۴۴ - در مورد جرائمی مثل قتل و آنچه موجب قصاص است و همچنین رجم و سایر حدود به لحاظ اهمیت آنها بر رعایت ترتیب مذکور در این ماده اگر قاضی مجتهد جامع الشرایط نباشد اشکال نیست ولی در امور حقوقی مثل دیه و غیر آن چون این ترتیب موجب تاخیر در احقاق حقوق می شود چنانکه قبلاً در رابطه با لایحه تشکیل دادگاههای حقوقی یک و دو مصوب ۱۳۶۶/۹/۳ مجلس شورای اسلامی اعلام شده اصلاح گردد .
- ۶۳ - با توجه به اینکه قاضی باید به مجرد پایان رسیدگی حکم لازم را صادر نماید و ضرب المجل مذکور در ماده ۲۴۵ و تبصره آن موهم جواز تاخیر صدور حکم تا مدت یک هفته است به نحوی اصلاح شود که توهم مذکور مرتفع شود و همچنین صدور رای که در این ماده شامل مجرد نوشتن می شود و الزام بر افشاء لفظی حکم ندارد خلاف شرع است و باید اصلاح گردد .

- ۶۴- اطلاق رعایت ترتیب مذکور در ماده ۲۴۶ در صورتیکه قاضی مجتهد جامع الشرایط باشد و فتوای فقهی او مخالف قانون مدون باشد شرعی نیست .
- ۶۵- اطلاق ماده ۲۵۰ از لحاظ حضوری بودن حکم نسبت به غایبی که لایحه فرستاده یا در بعضی جلسات حاضر نشده و مستعمل باشد که دفاع زایدی داشته باشد شرعی نیست و چنانچه صدور حکم حضوری در صورت عدم احتمال معلوم شد که دفاع زاید داشته است دفاع او دسموع می شود .
- و تبصره یک آن چون موهوم این است که در مورد قصاص حکم غیابی به اعتراض محکوم قابل اجرا است باید رفع این توهم بشود و اجراء حکم غیابی در صورتی جایز است که معرض تضییع حق محکوم علیه نباشد و یا تأمین لازم گرفته شود .
- و بر تبصره ۲ همان اشکال وارد بر ماده ۲۱ وارد است .
- ۶۶- باید مورد عمل و مقصود از خسارت مذکور در ماده ۲۵۴ معلوم شود تا آقایان فقهاء اظهار نظر نمایند .
- ۶۷- اطلاق ماده ۲۵۵ توهم عدم جواز تعقیب و رسیدگی از جنبه حقوق الناس است و باید به دعوی مناسب رفع این توهم بشود .
- ۶۸- ماده ۲۶۱ - بدینصورت اصلاح شود . " . . . می تواند در شهرستانهای دیگر شعبی تشکیل دهد " .
- ۶۹- ماده ۲۶۸ - از لحاظ شرعی الزام قاضی بر تبعیت از استنباط قضات دیگر و منع مطلق از عمل به استنباطات خود شرعی نیست .
- ۷۰- اطلاق ماده ۲۶۹ در موردی که قاضی سماع دعوی کرده باشد و ادامه رسیدگی محدودی نداشته باشد شرعی نیست .
- ۷۱- بندهای ۲ و ۳ ماده ۲۸۱ بر طبق تحریر الوسیله اصلاح شود .
- ۷۲- اطلاق تبصره ماده ۲۸۸ نسبت به شاکی در صورتیکه کذب و عمد او ثابت نشود شرعی نیست و در صورت تعدد او به تخمیر دادستان در گرفتن هزینه از متهم نیز شرعی نیست و تعیین مقدار هزینه و پرداخت کننده با دادگاه است .
- ۷۳- مواد ۲۹۰ و ۲۹۱ - صرفاً نمرات اولیا؟ دم از قصاص و مطالبه دیه بدون مصالحه با قاتل موجب الزام او به پرداخت دیه نمی شود .
- ۷۴- ماده ۲۹۳ طبق مسأله (استیفاء قصاص) تحریر الوسیله اصلاح گردد .
- ۷۵- مواد ۲۹۵ و ۲۹۶ - الزام بر پرداخت سهم صغار شرعی نیست .
- ۷۶- ماده ۲۹۸ - ملاک و مبنا قیمت روز تأدیه دیه می باشد و تعیین پرداخت بر مبنای قیمت روز حکم شرعی نیست .

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

مجلسی

- ۷ -

شماره

تاریخ

پیوست

- ۷۴ - ماده ۳۱ - الزام جانی بر سپردن تائید شرعی نیست .
- ۷۸ - مواد ۳۰۸ و ۳۱۳ مشروط نمودن به پیشنهادهای دسرا خلاف موازین شرعی است .
- ۷۹ - تغییر حکم در ماده ۳۱۱ شرعی نیست .

دبیر شورای نگهبان
لطف الله صافی